

Crna Gora
Regulatorna agencija za energetiku

**FINANSIJSKI IZVJEŠTAJ SA IZVJEŠTAJEM O RADU
REGULATORNE AGENCIJE ZA ENERGETIKU
ZA 2016. GODINU**

PREDLOG

Podgorica, april 2017. godine

REGULATORNA AGENCIJA ZA ENERGETIKU

Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 96

Podgorica

tel: +382 20 229 615, +382 20 229 616

fax: +382 20 229 755

E-mail: regagen@t-com.me

www.regagen.co.me

SADRŽAJ

1. UVOD	4
2. FINANSIJSKO POSLOVANJE AGENCIJE	5
2.1. Tabelarni prikaz prihoda (primitaka) i rashoda (izdataka) Agencije u 2016. godini	6
2.2. Sprovođenje postupaka javnih nabavki	11
3. AKTIVNOSTI AGENCIJE	12
3.1. Normativna aktivnost	12
3.2. Cijene i naknade za električnu energiju u 2016. godini i utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena	13
3.3. Izdavanje licenci energetske subjektima	16
3.4. Tržište električne energije	19
3.5. Obnovljivi izvori energije i kogeneracija	21
3.6. Poslovi Agencije vezani za regulisanje sektora gasa.....	24
3.7. Odlučivanje Agencije po žalbama kupaca električne energije	24
3.8. Postupci pred Upravnim sudom Crne Gore koji se odnose na tužbe donijete u vezi sa odlukama o odobravanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena	25
3.9. Nadzor nad radom energetske subjekata	26
3.10. Institucionalno jačanje Agencije.....	28
3.11. Međunarodne aktivnosti.....	28
3.12. Ostali poslovi	31
4. REZIME	32

1. UVOD

Pravni osnov za izradu Predloga finansijskog izvještaja sa Izvještajem o radu Regulatorne agencije za energetiku za 2016. godinu, sadržan je u članu 54 stav 5 Zakona o energetici ("Službeni list Crne Gore", broj 5/16), (u daljem tekstu: Zakon) i članu 67 st. 3 i 4 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti ("Službeni list Crne Gore", br. 20/14 i 56/14).

Odredbom člana 54 stav 5 Zakona propisano je da Regulatorna agencija za energetiku utvrđuje predlog finansijskog izvještaja sa izvještajem o radu za prethodnu godinu i podnosi Skupštini Crne Gore na usvajanje, dok je članom 67 st. 3 i 4 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, propisano da nadležni organ nezavisnog regulatornog tijela utvrđuje predlog finansijskog izvještaja sa izvještajem o radu, odnosno stanju za prethodnu godinu i određuje predstavnika nezavisnog regulatornog tijela koji će učestvovati u skupštinskoj proceduri. Predlog finansijskog izvještaja i akt o određivanju predstavnika, nadležni organ nezavisnog regulatornog tijela dostavlja Ministarstvu finansija do 30. aprila tekuće za prethodnu godinu.

Regulatorna agencija za energetiku (u daljem tekstu: Agencija), je pripremila predmetni izvještaj pridržavajući se ciljeva koje je postavila u Finansijskom planu i Planu rada Regulatorne agencije za energetiku za 2016. godinu, koje je usvojila Skupština Crne Gore, Odlukom broj 00-72/15-48/3 EPA 968 XXV ("Službeni list Crne Gore", broj 79/15).

Predmetni izvještaj je koncipiran u dva dijela, prvi u kojem je predstavljeno finansijsko poslovanje Agencije, koji čini finansijski prikaz primitaka i izdataka ostvarenih u toku 2016. godine, i drugi koji obuhvata pregled radnih aktivnosti Agencije sprovedene u skladu sa ovlašćenjima i nadležnostima sadržanim u Zakonu, drugim zakonima i podzakonskim aktima.

Novi Zakon o energetici je donešen krajem decembra 2015. godine, i isti je stupio na snagu 28. januara 2016. godine. Iz tog razloga su se i glavni poslovi Agencije tokom 2016. godine, u najvećoj mjeri odnosili na realizaciju obaveza propisanih Zakonom, odnosno na donošenje novih ili usklađivanje postojećih podzakonskih akata sa rješenjima sadržanim u Zakonu, u zakonskom roku od 6 odnosno 12 mjeseci. Pored ovog zaposleni u Agenciji su bili angažovani na poslovima odobravanja odnosno davanja saglasnosti na akta koja Agenciji podnose energetske subjekti u skladu sa Zakonom, kao i na direktnom učešću u radu na usklađivanju kako pojedinih odredbi akata tako i akata u cjelini sa odredbama Zakona. Agencija je postupajući u skladu sa članom 237 stav 2 Zakona, izvršila usklađivanje Statuta Agencije sa ovim zakonom, tako da je isti, nakon davanja saglasnosti Vlade Crne Gore, objavljen u "Službenom listu Crne Gore", broj 15/16. Aktivnosti Agencije su takođe bile usmjerene i na obradu zahtjeva energetskih subjekata za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena i naknada za period 01.01.2017.-31.12.2019. godine.

Agencijom upravlja Odbor, koji je u 2016. godini održao 29 redovnih sjednica, na kojima su donijeta podzakonska akta, odluke, odobrenja, saglasnosti i druga akta iz nadležnosti Odbora Agencije, što je sadržano u ovom izvještaju.

Imajući u vidu odredbe člana 53 Zakona, kojom je utvrđeno da je rad Agencije javan, te da se opšti akti Agencije donose nakon sprovedene javne rasprave, Agencija je tokom 2016. godine, održala 19 javnih rasprava u okviru kojih je održano 9 okruglih stolova o nacrtima opštih akata koji su predmet rasprave. Agencija je pozive za javne rasprave upućivala u pisanoj formi na svojoj internet stranici i na taj način omogućila svim zainteresovanim licima da kroz svoja mišljenja, primjedbe, komentare i sugestije, daju doprinos u utvrđivanju podzakonskih akata.

2. FINANSIJSKO POSLOVANJE AGENCIJE

Finansijsko poslovanje Agencije u 2016. godini, bazirano je na Zakonu, kojim je, članom 51 stav 1 utvrđeno da se sredstva za rad Agencije obezbjeđuju iz naknada za izdavanje licenci, godišnjih naknada za korišćenje licenci, naknada za utvrđivanje statusa zatvorenog distributivnog sistema, godišnjih naknada za korišćenje statusa zatvorenog distributivnog sistema i naknada za rješavanje sporova, koje se utvrđuju u skladu sa ovim zakonom. Stavom 2 navedenog člana propisano je da se sredstva za rad Agencije utvrđuju finansijskim planom Agencije koji usvaja Skupština u skladu sa zakonom i koji se objavljuje na internet stranici Agencije.

Finansijski plan, sadrži pregled troškova, odnosno izdataka i prihoda, tj. primitaka Agencije. Način finansiranja Agencije, nezavisan od Budžeta države, obezbjeđuje finansijsku samostalnost Agencije i nezavisnost u radu. Agencija je neprofitna organizacija, a jedini izvor finansiranja su sredstva koja se obezbjeđuju u realizaciji finansijskog plana. Sredstva dobijena od naknada za licence treba da omoguće obavljanje djelatnosti Agencije i poslova sadržanih u planu rada za odnosnu godinu.

S obzirom da se energetske djelatnosti mogu obavljati samo na osnovu licenci koje, ako Zakonom nije drukčije određeno, Agencija izdaje na zahtjev energetskog subjekta za svaku djelatnost posebno, energetski subjekat je dužan da plati naknadu za izdavanje licence, kao i da plaća godišnju naknadu za njeno korišćenje tokom perioda na koji je izdata licenca. Visinu ovih naknada Agencija utvrđuje odlukom koja se donosi za svaku godinu posebno, u iznosima koji treba da pokriju planirane troškove Agencije utvrđene finansijskim planom.

Iznosi naknada za licence za 2016. godinu utvrđeni su Odlukom Agencije ("Službeni list CG", br. 78/15), a na osnovu Metodologije za utvrđivanje naknada za licence ("Službeni list CG", broj 58/14), koja je važila do 02.08.2016. godine. Nakon ovog, a radi obaveze da svi energetski subjekti plaćaju naknadu u skladu sa zakonskim propisom, donijeta je nova Metodologija za utvrđivanje načina obezbjeđivanja sredstava za rad Agencije ("Službeni list CG", br. 44/16 i 70/16), na osnovu koje je donijeta i nova Odluka koja se odnosi na utvrđivanje naknade za utvrđivanje statusa zatvorenog distributivnog sistema za 2016. godinu ("Službeni list CG", broj 66/16).

Metodologijom utvrđivanja naknada za licence propisano je da se godišnji prihod obezbjeđuje od imalaca licenci - energetskih subjekata iz dvije oblasti energetskog sektora, elektroenergetske i oblasti nafte i gasa, pri čemu je usvojen metodološki pristup da u ukupnom prihodu učešće dijela prihoda od naknada iz oblasti elektroenergetskih djelatnosti i dijela prihoda od naknada iz oblasti nafte i gasa zavisi od nivoa aktivnosti Agencije na poslovima koji se odnose na navedene oblasti.

Planirani iznosi naknada za korišćenje licenci utvrđuju se na osnovu broja i vrste izdatih licenci za navedene energetske oblasti, a na bazi ostvarenja tehničkih i energetskih indikatora djelatnosti energetskih subjekata iz prethodne godine (u elektroenergetskoj oblasti to su: instalisana snaga - MW i isporučena energija - MWh, a u oblasti nafte i gasa: skladišni kapacitet - m³, broj i vrsta transportnih sredstava, kao i količine isporučenih/prodatih naftnih derivata u litrima/kilogramima).

2.1. Tabela prikaz prihoda (primitaka) i rashoda (izdataka) Agencije u 2016. godini

Tabela 1. - Prikaz prihoda (primitaka) i rashoda (izdataka) Agencije u 2016. godini

Red. broj	Opis	Planirano	Ostvareno
		€	€
	PRIHODI		
1	Prihodi od naknada za korišćenje licenci	1.427.886,39	1.450.128,34
2	Prihodi od naknada za izdavanje licenci	6.600,00	19.800,00
3	Ostali poslovni prihodi	8.000,00	8.546,98
I	UKUPNI PRIHODI (1+2+3)	1.442.486,39	1.478.475,32
4	Prenesena sredstva iz prethodnih godina		447.753,77
I.I	UKUPNI PRIHODI I PRENESENA SREDSTVA	1.442.486,39	1.926.229,09
	RASHODI		
1	Troškovi materijala	26.400,00	25.706,15
	Troškovi kancelarijskog i ostalog materijala	7.600,00	8.149,03
	Troškovi stručne literature	3.000,00	3.750,28
	Troškovi štampanja propisa	9.000,00	6.554,00
	Troškovi goriva i energije	6.800,00	7.252,84
2	Bruto zarade, naknade zarada i dr. primanja zaposlenih	959.188,31	882.541,72
	Bruto zarade i bruto naknade zarada i dr.primanja	855.507,02	788.243,30
	Doprinosi na teret poslodavca	103.681,29	94.298,42
3	Troškovi službenih putovanja	52.000,00	41.163,48
4	Troškovi proizvodnih usluga	26.200,00	25.054,70
	Troškovi komunikacija	11.500,00	11.263,09
	Troškovi održavanja sredstava	10.500,00	9.772,22
	Troškovi poštarine	3.200,00	2.727,10
	Troškovi oglašavanja	1.000,00	1.292,29
5	Troškovi neproizvodnih usluga	77.700,00	47.032,97
	Troškovi konsultantskih usluga	35.000,00	17.762,01
	Troškovi komunalija	1.500,00	1.458,20
	Troškovi provizija	3.200,00	3.330,51
	Premije osiguranja	2.000,00	1.669,54
	Troškovi članarina, obrazovanja, seminara i radionica	19.000,00	9.239,66
	Ostali troškovi	17.000,00	13.573,05
6	Nabavka osnovnih sredstava	15.000,00	11.138,95

7	Sredstva za rješavanje stambenih potreba	47.052,89	47.052,89
8	Amortizacija osnovnih sredstava	42.340,87	42.340,87
9	Zakup poslovnog prostora	25.000,00	22.802,35
10	Procjena imovine energetskih subjekata	10.000,00	12.495,00
11	Rezervisanje naknade zarade članu Odbora Agencije i izvršnom direktoru Agencije	51.104,32	-
12	Troškovi Projekta i njegove implementacije (Informacioni sistem, III paket EU, Regulatorno računovodstvo, Kvalitet snabdijevanja)	18.000,00	-
13	Zakup Softvera za izdavanje garancije porijekla i utvrđivanje statusa povlašćenih proizvođača	20.000,00	20.000,00
14	Trening i obuka kadrova za gas	5.000,00	4.726,82
15	Organizacija skupova u oblasti energetske regulacije	2.500,00	-
II	UKUPNI RASHODI (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10+11+12+13+14+15)	1.377.486,39	1.182.055,90
a)	Obaveze na početku perioda	-	11.278,30
b)	Obaveze na kraju perioda	-	18.092,43
III	UKUPNO POTROŠENA SREDSTVA (II+a-b)	1.377.486,39	1.175.241,77
IV	Rezerva i sredstva na računu Agencije	65.000,00	361.233,55
V	Sredstva za prenos u Budžet Crne Gore za 2015. godinu		389.753,77
VI	UKUPNO RASHODI, REZERVA, SREDSTVA ZA BUDŽET CRNE GORE (III+IV+V)	1.442.486,39	1.926.229,09

I Prihodi

U okviru Prihoda prikazan je priliv sredstava od naknada uplaćenih Agenciji u toku 2016. godine, kao i ostalih raspoloživih sredstava koja je Agencija koristila, i to:

- Po osnovu godišnjih naknada za korišćenje licence ostvaren je prihod u iznosu od 1.450.128,34 €, što je za 1,56% više od planiranog iznosa od 1.427.886,39 €;
- Prihodi od naknada za izdavanje licenci, koji su planirani u iznosu od 6.600,00 €, ostvareni su u iznosu od 19.800,00 €, odnosno 13.200,00 € više od planiranog, iz razloga što je broj podnijetih zahtjeva za izdavanje licenci bio veći od očekivanog;
- Agencija je ostale poslovne prihode ostvarila u iznosu od 8.546,98 €, koji se sastoje od refundiranih troškova službenih putovanja u iznosu od 8.449,81 € i ostalih poslovnih prihoda u iznosu od 97,17 €.
- Sredstva prikupljena u prethodnim godinama koja nijesu iskorišćena u toku tih godina iznosila su 447.753,77 €. Od navedenih sredstava, u Budžet Crne Gore su dana 01.04.2016. godine, prenijeta sredstva u iznosu od 389.753,77 €. Razlika od 58.000,00 € odnosi se na odobrenu rezervu.

II Rashodi

U okviru Rashoda dat je pregled svih troškova Agencije u 2016. godini, odnosno prikazano je na koji način su iskorišćena prikupljena sredstva. Ukupno potrošena sredstva Agencije u 2016. godini, iznose 1.175.241,77 € i manja su za 14,77% od

planiranih 1.377.486,39 €. Ostvareni troškovi su dati po stavkama uz poređenje sa planiranim troškovima i razlozima odstupanja.

- 1) *Troškovi zaposlenih* ostvareni su u iznosu od 882.541,72 €, što je za 7,99% manje u odnosu na planirani iznos od 959.188,31 €, koliko je predviđeno Finansijskim planom za 2016. godinu.
- 2) *Troškovi za materijal i usluge* u ukupnom iznosu su bili manji od planiranih, a pojedinačno su ostvareni na sljedeći način:
 1. *Troškovi kancelarijskog i ostalog materijala* ostvareni su u iznosu od 8.149,03€ i veći su za 7,22% od planiranih 7.600,00 €. Razlog veće potrošnje je popravka pojedinih sredstava i kupovina rezervnih djelova da bi se neophodna sredstva stavila u funkciju.
 2. *Troškovi stručne literature* koji se odnose na pretplatu na "Službeni list Crne Gore", pretplatu na stručne časopise iz pravne, ekonomske i energetske oblasti i kupovinu druge stručne literature, kao što su komentari zakona koji regulišu oblasti značajne za rad Agencije, koji su bili planirani u iznosu od 3.000,00€, ostvareni su u iznosu od 3.750,28 €, odnosno veći su za 25,01%;
 3. *Troškovi štampanja propisa* u "Službenom listu Crne Gore" ostvareni su u iznosu od 6.554,00 €, što je za 27,18% manje od planiranog iznosa od 9.000,00 €;
 4. *Troškovi goriva i energije* iznosili su 7.252,84 €, što je za 6,66% veće od planiranih 6.800,00 €. Razlog za veću potrošnju na ovoj stavci je povećana potrošnja električne energije.
- 3) Za službena putovanja potrošeno je ukupno 41.163,48 €, od čega je iznos od 8.449,81 € refundiran od strane organizatora skupova, kako je objašnjeno u okviru Prihoda pod tačkom 3, pa je Agencija realno od svojih sredstava potrošila 32.713,67 €, što je za 37,09% manje od planiranih 52.000,00 €.
- 4) *Troškovi komunikacija*, u ukupnom iznosu od 11.263,09 € manji su od planiranih 11.500,00 € za 2,06% i odnose se na troškove fiksnih i mobilnih telefona, kao i na troškove interneta;
- 5) *Troškovi održavanja sredstava* iznose 9.772,22 € i manji su od planiranih 10.500,00 € za 6,93%. Agencija je kao vlasnik poslovnog prostora koji je u stambenoj zgradi, a na osnovu Odluke Skupštine stanara, na ime troškova održavanja zajedničkih prostorija, u 2016. godini, uplatila ukupan iznos od 7.017,12 €. Ostatak sredstava od 2.755,10 € odnosi se na: registraciju vozila u iznosu od 791,17 €, računarski antivirus program 861,64 € i ostale troškove popravke i održavanje poslovnog prostora i opreme u iznosu 1.236,53 €.
- 6) *Troškovi poštarina* iznose 2.727,10 € i manji su za 14,78% od planiranih 3.200,00 €.
- 7) *Troškovi oglašavanja u sredstvima informisanja* ostvareni su u iznosu od 1.292,29 €, što je za 29,23% više od planiranih 1.000,00 €. Razlog prekoračenja planiranih troškova je izmjena Zakona o javnim nabavkama, kojim je uvedeno obavezno objavljivanje postupaka javnih nabavki u sredstvima javnog informisanja, iako Agencija oglase objavljuje u medijima sa najpovoljnijim uslovima.

- 8) *Troškovi konsultantskih usluga* ostvareni su u ukupnom iznosu od 17.762,01 € i manji su od planiranih 35.000,00 € za 49,25%.
- 9) *Troškovi komunalija* iznose 1.458,20 € i manji su za 2,79% u odnosu na planirani iznos od 1.500,00 €;
- 10) *Troškovi provizija*, koji se prvenstveno odnose na provizije banaka, ostvareni su u iznosu od 3.330,51 €, i veći su od planiranih 3.200,00 € za 4,08%;
- 11) *Troškovi premija osiguranja* ostvareni su u iznosu od 1.669,54 €, što je za 16,52% manje od planiranih 2.000,00 €.
- 12) *Za troškove seminara, stručne obuke zaposlenih i plaćanja članarina međunarodnim organizacijama* čiji je član Agencija, utrošeno je 9.239,66 € što je za 51,37% manje od planiranih 19.000,00 €. Agencija je u 2016. godini platila prisustvo zaposlenih na međunarodnim seminarima u energetske regulaciji u iznosu od 2.839,66 €, prisustvo na seminarima u zemlji 180,00 € i troškove stručnog usavršavanja zaposlenih u iznosu od 220,00 €. Pored toga, Agencija je kao članica MEDREG-a (Udruženja regulatora za električnu energiju i gas Mediterana) platila iznos godišnje članarine od 2.000,00 €, a kao posmatrač CEER-a (Savjet evropskih energetskih regulatora) godišnji iznos od 4.000,00 €.
- 13) *Ostali troškovi* ostvareni su u iznosu od 13.573,05 € što je za 20,16 % manje od planiranih 17.000,00 €, a sastoje se od: sudskih troškova i troškova vještačenja, troškova administrativnih i sudskih taksi propisanih zakonom, troškova reprezentacije, troškova bifea, troškova pomoći i donacija, troškova pretplate na dnevnu štampu i ostale troškove koji nijesu posebno spomenuti.

Za nabavku osnovnih sredstava planirano je 15.000,00 €, a potrošeno 11.138,95 €, što je za 25,74% manje od planiranog iznosa.

Sredstva za rješavanje stambenih potreba zaposlenih izdvojena su u iznosu od 47.052,89 €, što je jednako planiranom iznosu.

Sredstva za amortizaciju osnovnih sredstava izdvojena su u planiranom iznosu od 42.340,87 €.

Troškovi zakupa nedostajućeg poslovnog prostora ostvareni su u iznosu od 22.802,35 €, što je u odnosu na planiranih 25.000,00 € manje za 8,79%.

Troškovi Procjene imovine energetskih subjekata ostvareni su u iznosu od 12.495,00€, što je za 24,95% veće od planiranog iznosa od 10.000,00€. Zakonom je utvrđena mogućnost Agencije da, angažovanjem nezavisnog procjenitelja izvrši kontrolu odnosno utvrdi strukturu i vrijednost imovine i sredstava kojima energetski subjekat obavlja djelatnost za koju Agencija odobrava cijene ili tarife. Ostvareni iznos za procjenu imovine energetskih subjekata odnosi se na procjenu imovine Crnogorskog elektroprenosnog sistema AD Podgorica. Navedeni iznos sredstava, predstavlja najnižu ponudu po otvorenom postupku javnih nabavki.

Sredstva za kupovinu softvera za izdavanje garancija porijekla i utvrđivanje statusa povlašćenih proizvođača, izdvojena su u visini planiranog iznosa od 20.000,00 €. Zakonom je propisano da Agencija vodi registar izdatih garancija porijekla, a zbog obimnosti podataka i složenosti procesa, planirana je nabavka softverske aplikacije koja će omogućiti i cirkulisanje garancija porijekla sa evropskim zemljama. Kako su

za nabavku softverske aplikacije neophodna sredstva reda veličine 100.000 € i više zbog potrebe permanentnog održavanja iste, opredjeljenje Agencije je da formira fond u kome se na godišnjem nivou izdvajaju sredstva u iznosu od po 20.000 €, do momenta stvaranja uslova da se ista kupi.

Sredstva za trening i obuku kadrova za oblast gasa ostvarena su u iznosu od 4.726,82 € što je za 5,46 % manje od planiranih 5.000,00 €.

a) Kratkoročne obaveze na početku perioda

Neizmirene obaveze iz 2015. godine u iznosu od 11.278,30 €, prezentovane u Finansijskom izvještaju Agencije za 2015. godinu, izmirene su u toku 2016. godine i nivo odliva sredstava po tom osnovu iskazan je zbirno na stavci kratkoročnih obaveza na početku perioda.

b) Kratkoročne obaveze na kraju perioda

Na kraju 2016. godine ostale su neizmirene kratkoročne obaveze u ukupnom iznosu od 18.092,43 €. Navedene obaveze odnose se na obaveze prema dobavljačima i zaposlenima.

III Ukupno potrošena sredstva

Agencija je u 2016. godini potrošila sredstva u ukupnom iznosu od 1.175.241,77 €, što je za 14,68% manje od planiranog iznosa od 1.377.486,39 €.

Rezerva i Prenos sredstava u Budžet Crne Gore (IV i V)

Agencija je 01. aprila 2016. godine, prenijela u Budžet Crne Gore sredstva u iznosu od 389.753,77 €. Finansijskim planom Agencije za 2015. godinu, je kao iznos sredstava koji će biti prenijet u Budžet Crne Gore planirano 110.802,40 €. Prenesena sredstava su veća od planiranih zbog ostvarenja većih prihoda odnosno priliva sredstava kao i uštede na troškovima koje je Agencija ostvarila u 2015. godini.

Prenešeni iznos sredstava čine:

- 57.702,59 € (sredstva stečena i prenesena iz 2012. godine),
- 58.000,00 € (odobrena Rezerva po Finansijskom planu za 2014. godinu), i
- 274.051,18 € (višak sredstava koje je Agencija ostvarila u toku 2015. godine).

Osnov za prenos sredstava Agencije u Budžet Crne Gore je član 240 stav 1 Zakona kojim je propisano da sredstva koja preostanu na računu Agencije nakon isteka poslovne godine, zaključno sa 31. decembrom 2015. godine, su prihod budžeta Crne Gore.

Na osnovu člana 51 stav 7 Zakona, koji se shodno članu 240 stav 2 primjenjuje od 1. januara 2016. godine, umanjene su naknade koji energetski subjekti plaćaju u 2017. godini za iznos sredstava koja su na kraju 2016. godine ostala na računu Agencije, uz izuzetak odobrene rezerve i iznosa za namirivanje obaveza na kraju perioda.

2.2. Sprovođenje postupaka javnih nabavki

Shodno Zakonu o javnim nabavkama ("Službeni list CG", br. 42/11, 57/14 i 28/15), Agencija je, kao organizacija koja vrši javna ovlaštenja, obveznik javnih nabavki. U skladu sa članom 38 Zakona o javnim nabavkama Agencija je sačinila Plan javnih nabavki za 2016. godinu koji je objavljen na internet stranici Uprave za javne nabavke: www.ujn.gov.me.

Agencija je sprovela postupke i zaključila ugovore o javnim nabavkama u 2016. godini, u vrijednosti od 127.473,14 €, o čemu je sačinila i Upravi za javne nabavke blagovremeno dostavila Izvještaj o sprovedenim postupcima javnih nabavki i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama za 2016. godinu, koji je takođe objavljen na internet stranici Uprave za javne nabavke.

Za javne nabavke sprovedene putem šoping metode u 2016. godini je pokrenuto 16 postupaka od čega je realizovano 14, kojima se dodaju još 2 postupka pokrenuta u 2015. godini a koja su realizovana u 2016. godini. Dva postupka su obustavljena.

Realizovani postupci se odnose na nabavku: sredstva za održavanje higijene, pića, kafe i drugih srodnih proizvoda, goriva za dva službena automobila, usluga vazdušnog prevoza, usluga štampanja i kopiranja, antivirus softverski paket za 32 računara, elektronskog praćenja propisa, računara i računarske opreme za dio zaposlenih, usluge osiguranja imovine, kolektivno osiguranje zaposlenih, kasko osiguranje jednog službenog automobila, usluge održavanja tehničke opreme, zakupa poslovnog prostora za 2017. godinu, sistema finansijskog upravljanja i kontrole kvaliteta sa softverskim rješenjem, telekomunikacione opreme (telefonske centrale), usluge štampanja i kopiranja i službenog automobila.

Dva postupka koja su započeta u 2015. godine a realizovana u 2016. godini, odnose se na nabavku kancelarijskog materijala i tonera i zakup poslovnog prostora za 2016. godinu.

Dva obustavljena postupka se odnose na nabavku kancelarijskog namještaja (stolice i fiokari) i nabavku kancelarijskog namještaja (ormar za skladištenje spisa), čija je procijenjena vrijednost iznosila 5.500,00 €. Razlog obustave, u oba slučaja, je podnošenje žalbi od strane ponuđača na rješenja o izboru najpovoljnije ponude, tako da postupci pred Državnom komisijom za kontrolu postupaka javnih nabavki još uvijek traju.

Dakle, postupci nabavke šoping metodom, čija je procijenjena vrijednost iznosila 104.720,00€, su realizovani, sa porezom na dodatnu vrijednost, u iznosu od 104.695,28 €, što je na nivou planirane vrijednosti.

Za javne nabavke koje se odnose na otvorene postupke, u 2016. godini okončana su dva postupka i to "Ocjena Procjena vrijednosti imovine energetskog subjekta" i "Procjena vrijednosti imovine energetskog subjekta", u iznosu od 17.255,00 €.

Jedan obustavljeni otvoreni postupak se odnosi na Procjenu vrijednosti imovine Regulatorne agencije za energetiku, u iznosu od 1.500,00 €. Razlog za obustavu

navedenog postupka je podnošenje žalbe od strane ponuđača na Tendersku dokumentaciju i izmjene Tenderske dokumentacije. Taj postupak još uvijek traje pred Državnom komisijom za kontrolu postupaka javnih nabavki.

Nabavke primjenom neposrednog sporazuma realizovane su u ukupnoj ugovorenoj vrijednosti, sa porezom, u iznosu od 5.522,86 €. Radi se o sitnim nabavkama za tekuće dnevne potrebe Agencije. Navedena realizovana vrijednost je približno jednaka ukupnoj godišnjoj vrijednost javnih nabavki primjenom neposrednog sporazuma u iznosu od 5.052,34 €, koja je utvrđena u skladu sa članom 30 stav 2, alineja 2, Zakona o javnim nabavkama.

3. AKTIVNOSTI AGENCIJE

3.1. Normativna aktivnost

Zakonom je predviđen veći broj podzakonskih akata koja je Agencija bila dužna da donese u roku od šest mjeseci a jedan dio akata u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu Zakona.

U skladu sa navedenim, Agencija je u sektoru električne energije donijela sljedeća normativna akta:

- 1) Metodologiju za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad operatora tržišta električne energije ("Službeni list CG", broj 41/16);
- 2) Pravila za izradu i praćenje realizacije desetogodišnjih planova razvoja prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", broj 43/16);
- 3) Pravila za izradu i praćenje realizacije desetogodišnjeg plana razvoja distributivnog sistema električne energije ("Službeni list CG", broj 43/16);
- 4) Metodologiju za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", broj 43/16 i 61/16);
- 5) Metodologiju za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje distributivnog sistema električne energije ("Službeni list CG", broj 43/16 i 83/16);
- 6) Metodologiju za utvrđivanje cijena, rokova i uslova za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", broj 44/16);
- 7) Metodologiju za utvrđivanje načina obezbjeđivanja sredstava za rad Agencije ("Službeni list CG", broj 44/16);
- 8) Pravila za utvrđivanje statusa zatvorenog distributivnog sistema električne energije ("Službeni list CG", broj 48/16);
- 9) Regulatorni kontni plan ("Službeni list CG", broj 48/16);
- 10) Pravila za poravnanje razlike između opravdanih i ostvarenih prihoda i utvrđenih troškova između licenciranih operatora distributivnog sistema ("Službeni list CG", broj 50/16);
- 11) Pravila o licencama za obavljanje energetske djelatnosti ("Službeni list CG", broj 50/16);

- 12) Pravila o promjeni snabdjevača krajnjih kupaca električne energije ("Službeni list CG", broj 50/16);
- 13) Pravila o sertifikaciji operatora prenosnog sistema ("Službeni list CG", broj 50/16);
- 14) Opšte uslove za snabdijevanje električnom energijom ("Službeni list CG", broj 70/16);
- 15) Pravila o uslovima za izdavanje odobrenja na osnovu kojih proizvođači i snabdjevači električne energije mogu snabdijevati kupce preko direktnog voda ("Službeni list CG", broj 78/16);
- 16) Metodologiju za utvrđivanje cijena za korišćenje prenosnog ili distributivnog sistema električne energije koje plaćaju korisnici direktnog voda kada je vod priključen na prenosni ili distributivni sistem ("Službeni list CG", broj 78/16);
- 17) Pravila za funkcionisanje snabdjevača poslednjeg izbora i ranjivih kupaca ("Službeni list CG", broj 83/16);
- 18) Metodologiju za utvrđivanje cijena koje primjenjuje snabdjevač poslednjeg izbora i ranjivih kupaca ("Službeni list CG", broj 83/16);
- 19) Pravila za rješavanje sporova putem arbitraže ("Službeni list CG", broj 83/16).

U okviru redovnih godišnjih aktivnosti, po usvajanju Finansijskog plana za 2017. godinu od strane Skupštine Crne Gore, Agencija je donijela Odluku o utvrđivanju naknada za licence za 2017. godinu ("Službeni list CG", broj 83/16). Ovom odlukom utvrđen je način obračunavanja godišnjih naknada za korišćenje licenci za obavljanje energetske djelatnosti i naknada za korišćenje statusa zatvorenog distributivnog sistema, iznosi naknada za izdavanje licenci i iznosi naknada za utvrđivanje statusa zatvorenog distributivnog sistema, za 2017. godinu.

Takođe, pored navedene odluke, Agencija je donijela i sljedeće odluke koje se odnose na energetske subjekte:

- Odluku o usvajanju Izveštaja „Analiza prinosa snage sredstava CGES AD Podgorica sa stanjem na dan 01.01.2015. godine sa procjenom vrijednosti imovine u skladu sa MRS 16,36 i 38 sa stanjem na dan 01.01.2015. godine“, broj odluke 16/1618-27 od 31.10.2016. godine
- Odluku o odobravanju Investicionog plana za period 2017-2019. godina Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica, broj 16/2608-8 od 03.11.2016. godine
- Odluku o odobravanju Investicionog plana za period 2017-2019. godina Crnogorskom elektrodistributivnom sistemu DOO Podgorica, broj 16/2387-8 od 16.11.2016. godine.

3.2. Cijene i naknade za električnu energiju u 2016. godini i utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena

Cijene i naknade za električnu energiju koje su primjenjivane od 01.01.2016. do 31.12.2016. godine, utvrđene su u skladu sa aktima koji su bili u primjeni krajem 2015. godine kada su te cijene utvrđene, i to: Metodologijom za utvrđivanje regulatornog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", br. 2/12, 12/12, 61/13, 35/14 i 32/15), Metodologijom za

utvrđivanje regulatornog prihoda i cijena za korišćenje distributivnog sistema električne energije ("Službeni list CG", br. 2/12, 12/12 i 32/15), Metodologijom za utvrđivanje regulatornog prihoda javnog snabdjevača i regulisanih tarifa za snabdijevanje električnom energijom ("Službeni list CG", br. 2/12, 12/12, 27/14 i 32/15), Metodologijom za utvrđivanje cijena i uslova za pružanje pomoćnih i sistemskih usluga i usluga balansiranja prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", broj 40/15) i Pravilima o utvrđivanju naknade za rad operatortržišta električne energije ("Službeni list CG", br. 24/12 i 32/15).

U navedenom periodu primjenjivane su cijene i naknade utvrđene sljedećim odlukama, i to:

- 1) Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje distributivnog sistema električne energije, broj 15/2575-33 od 27. 11.2015. godine,
- 2) Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić za Javnog snabdjevača, broj 15/2575-34 od 27. 11.2015. godine,
- 3) Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom Elektroprenosnom sistemu AD Podgorica, broj 15/2542-30 od 27. 11.2015. godine,
- 4) Odlukom o utvrđivanju cijena Crnogorskom Elektroprenosnom sistemu AD Podgorica za pružanje pomoćnih i sistemskih usluga i usluga balansiranja, broj 15/2539-14 od 27. 11.2015. godine, i
- 5) Odlukom o utvrđivanju naknade za rad Crnogorskom operatoru tržišta električne energije DOO Podgorica, broj 15/2574-17 od 27. 11.2015. godine.

Cijena za angažovani prenosni kapacitet koja je primjenjivana u 2016. godini, utvrđena odlukom iz decembra 2015. godine, iznosila je 1,7404 €/kW/mjesec, a cijena dozvoljenih gubitaka električne energije u prenosnom sistemu 0,1448 €/kWh.

Cijena za angažovani distributivni kapacitet, koja je primjenjivana u 2016. godini, utvrđena odlukom iz decembra 2015. godine, iznosila je 15,2317 €/kW/mjesec, a cijena dozvoljenih gubitaka električne energije u distributivnom sistemu 0,2923 €/kWh.

Jedinična naknada za snabdijevanje za kupce priključene na distributivni sistem koja je primjenjivana u 2016. godini, utvrđena odlukom iz decembra 2015. godine, iznosila je 1,1883 €/mjerno mjesto/mjesec.

Jedinična naknada za rad operatora tržišta električne energije, utvrđena odlukom iz decembra 2015. godine, iznosila je 0,0101 €/kWh.

U tabeli 3 prikazane su utvrđene cijene po kategorijama potrošnje za period 01.01. - 31.07.2014. godine, za period 01.08.2014. – 31.07.2015. godine, za period 01.08. – 31.12.2015. godine, kao i za period 01.01.2016 – 31.12.2016. godine.

Tabela 2. - Utvrđene cijene po kategorijama potrošnje

Kategorija potrošnje	c €/KWh ¹⁾ 01.01.2014- 31.07.2014.	c €/KWh ¹⁾ 01.08.2014- 31.07.2015.	c €/KWh ¹⁾ 01.08.2015- 31.12.2015.	c €/KWh 01.01.2016- 31.12.2016
1	2	3	4	5
Distributivni kupci 35 kV	5,24	5,17	5,17	5,40
Distributivni kupci 10 kV	6,68	6,54	6,54	7,32
Distributivni kupci 0,4kV sa mjerenjem snage	10,16	9,98	9,98	8,65
Distributivni kupci 0,4kV kod kojih se snaga ne mjeri, dvotarifno mjerenje	8,32	8,40	8,40	8,37
Distributivni kupci 0,4kV kod kojih se snaga ne mjeri, jednotarifno mjerenje	9,71	9,73	9,73	9,57
Distributivni kupci 0,4kV domaćinstva, dvotarifno mjerenje	8,32	8,40	8,40	8,37
Distributivni kupci 0,4kV domaćinstva, jednotarifno mjerenje	9,71	9,73	9,73	9,57

¹⁾*cijene sa uračunatim korekcijama*

U 2016. godini jedna od najznačajnijih aktivnosti Agencije bilo je utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena i naknada za električnu energiju za regulisane energetske subjekte, i to: Crnogorski elektroprenosni sistem AD Podgorica, Crnogorski elektrodistributivni sistem DOO Podgorica i Crnogorski operator tržišta električne energije DOO Podgorica.

Navedeni subjekti su u skladu sa Zakonom i metodologijama za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda za mrežne djelatnosti (prenos i distribucija), za operatora tržišta i za pomoćne usluge i usluge balansiranja, početkom septembra (120 dana prije početka narednog regulatornog perioda), podnijeli zahtjev za utvrđivanje regulatornog prihoda, cijena i naknada za naredni regulatorni period, odnosno za period od 01. januara 2017. do 31. decembra 2019. godine.

U postupku koji je u Agenciji sproveden po podnijetim zahtjevima, analizirana je dokumentacija dostavljena uz zahtjev, kao i dokumenta dostavljena u periodu do donošenja konačnih odluka kojima je za naredni trogodišnji period utvrđen regulatorno dozvoljeni prihod, cijene i naknade, i to:

- Cijene za korišćenje prenosnog sistema električne energije,
- Cijene za korišćenje distributivnog sistema električne energije,
- Cijene dozvoljenih gubitaka u prenosnom i distributivnom sistemu,
- Cijene za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja.

Takođe, Agencija je u 2016. godini utvrdila i jediničnu naknadu za rad operatora tržišta za 2017. godinu.

3.3. Izdavanje licenci energetskim subjektima

a) Elektroenergetski sektor

U 2016. godini izdata je licenca za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije DOO Kronor Podgorica, licenca za obavljanje djelatnosti distribucije električne energije DOO Crnogorski elektrodistributivni sistem Podgorica i licence za obavljanje djelatnosti snabdijevanja električnom energijom: DOO Uniprom Nikšić, DOO Energia Gas and Power Podgorica i DOO Petrol Crna Gora MNE Podgorica.

Tokom 2016. godine izmijenjena je licenca za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije DOO Hidroenergija Montenegro Berane na način što je obuhvaćen i objekat mHE "Šekular".

b) Naftni sektor

Tokom 2016. godine, za obavljanje djelatnosti u oblasti nafte i gasa Agencija je izdala ukupno 39 novih licenci, koje su prikazane u tabeli koja slijedi:

Tabela 3. – Pregled izdatih licenci u 2016. godini

Izdate licence u 2016. godini	Broj izdatih licenci	Imalac licence
Trgovina na veliko naftnim derivatima	9	DOO Kips Podgorica
		DOO Čelebić Petrol Trade Podgorica
		DOO Petrobart Podgorica
		DOO Zeta Petrol Podgorica
		DOO Pavgord CG Kotor
		DOO Petrol Crna Gora MNE Podgorica
		DOO Pigo Petrol Nikšić
		DOO Farmedia CO Podgorica
		DOO ECO Booster Podgorica
Trgovina na malo naftnim derivatima	6	DOO Kalamper Bar
		DOO Pigo Petrol Nikšić
		DOO Sutomore Petrol Sutomore
		DOO Fab Petrol Podgorica
		DOO Petrol Crna Gora MNE Podgorica
		DOO Pavgord CG Kotor
Skladištenje naftnih derivata	4	DOO Kalamper Bar
		DOO Pigo Petrol Nikšić
		DOO Fab Petrol Podgorica
		DOO Pavgord CG Kotor
Skladištenje TNG	4	DOO Kalamper Bar
		DOO Pigo Petrol Nikšić
		DOO Fab Petrol Podgorica
		DOO Pavgord CG Kotor

Snabdijevanje krajnjih kupaca TNG	6	DOO Kalamper Bar
		DOO Pigo Petrol Nikšić
		DOO Sutomore Petrol Sutomore
		DOO Fab Petrol Podgorica
		DOO Petrol Crna Gora MNE Podgorica
		DOO Pavgord CG Kotor
Transport naftnih derivata drumskim transportnim sredstvima	6	DOO Tim company Pljevlja
		DOO Junčaj petrol comerc Podgorica
		DOO Zeta Petrol Podgorica
		DOO Fab Petrol Podgorica
		DOO Mis Šped Podgorica
		DOO Pigo Petrol Nikšić
Trgovina na veliko TNG	4	DOO Zeta Petrol Podgorica
		DOO Pavgord CG Kotor
		DOO Petrol Crna Gora MNE Podgorica
		DOO ECO Booster Podgorica
UKUPNO	39	

Agencija je, na zahtjev imalaca licenci, vršila izmjene licenci kod onih subjekata kod kojih je došlo do promjene obima obavljanja licencirane djelatnosti, koje se, zavisno od vrste licence, odnose na povećanje broja maloprodajnih objekata na kojima se obavlja djelatnost, na povećanje skladišnih kapaciteta, kao i na povećanje ili smanjenje broja transportnih sredstava kojima se vrši prevoz naftnih derivata i/ili TNG. Izvršene izmjene su prikazane u sljedećoj tabeli:

Tabela 4. – Pregled izmijenjenih licenci u 2016. godini

Izmjene licenci u 2016. godini	Broj izmijenjenih licenci	Imalac licence
Trgovina na malo naftnim derivatima	4	AD Jugopetrol Podgorica
		DOO Adriatic Marinas Tivat
		DOO Euro Petrol CG Podgorica
		DOO IK Real Podgorica
Trgovina na veliko naftnim derivatima	1	DOO Euro Petrol CG Podgorica
Trgovina na veliko TNG	1	DOO Euro Petrol CG Podgorica
Skladištenje i distribucija naftnih proizvoda i/ili gasa	4	AD Jugopetrol Podgorica
		DOO IK Real Podgorica
		DOO Petrol Crna Gora MNE Podgorica
		DOO Zetatrans Podgorica
Komercijalni transport naftnih proizvoda i/ili gasa	2	DOO Euro Gas Podgorica
		DOO IK Real Podgorica
Snabdijevanje krajnjih kupaca TNG	2	AD Jugopetrol Podgorica
		DOO Euro Petrol CG Podgorica
Skladištenje naftnih derivata	1	DOO Euro Petrol CG Podgorica

Skladištenje TNG	1	DOO Euro Petrol CG Podgorica
Transport naftnih derivata drumskim transportnim sredstvima	5	DOO Avio Petrol Podgorica
		DOO Euro Petrol CG Podgorica
		DOO VV Trans Podgorica
		DOO Lukana Podgorica
		DOO Njeguš Cetinje
UKUPNO	21	

U 2016. godini, u oblasti nafte i gasa, oduzeto je 16 licenci na zahtjev subjekata zbog prestanka obavljanja djelatnosti, dok je jedna licenca oduzeta u postupku koji je pokrenut od strane Agencije zbog neispunjavanja obaveza utvrđenih licencom.

U Tabeli koja slijedi dat je prikaz oduzetih licenci za obavljanje djelatnosti u oblasti nafte i gasa:

Tabela 5. – Pregled oduzetih licenci u 2016. godini

Oduzete licence u 2016. godini	Broj oduzetih licenci	Imalac licence
Prodaja i snabdijevanje naftnim proizvodima i gasom	1	DOO Fab live Podgorica
Skladištenje i distribucija naftnih proizvoda i gasa	1	DOO Vuk Petrol Kotor
Transport naftnih derivata drumskim transportnim sredstvima	3	DOO Junčaj petrol comerc Podgorica
		DOO Fab live Podgorica
		DOO KMR Trans Danilovgrad
Komercijalni transport naftnih derivata	1	DOO Vadaviro Comp Podgorica
Skladištenje naftnih derivata	2	DOO Fab live Podgorica
		DOO Humci Cetinje
Skladištenje TNG	2	DOO Fab live Podgorica
		DOO Humci Cetinje
Trgovina na malo naftnim derivatima	2	DOO Humci Cetinje
		DOO Vuk Petrol Kotor
Trgovina na veliko naftnim derivatima	2	DOO Balkan Impex Budva
		DOO Vuk Petrol Kotor
Trgovina na veliko TNG	1	DOO Vuk Petrol Kotor
Snabdijevanje krajnjih kupaca TNG	2	DOO Humci Cetinje
		DOO Vuk Petrol Kotor
UKUPNO	17	

3.4. Tržište električne energije

Pod tržištem električne energije podrazumijeva se prodaja i kupovina električne energije koja se može odvijati organizovano, tj. u okviru institucije po jasno utvrđenim pravilima, ili na bazi bilateralnih ugovora koje učesnici zaključuju neposrednom dogovaranjem.

Tržište električne energije u Crnoj Gori sastoji se od veleprodajnog i maloprodajnog tržišta. Učesnici veleprodajnog tržišta su proizvođači, trgovci, snabdjevači i kupci - samosnabdjevači, kao i operator prenosnog sistema i operator distributivnog sistema kada kupuju energiju za pokrivanje gubitaka u svojim sistemima, dok su učesnici maloprodajnog tržišta snabdjevači i krajnji kupci (potrošači na svim naponskim nivoima).

Funkcionisanje tržišta je regulisano pravno - regulatornim okvirom koji obuhvata:

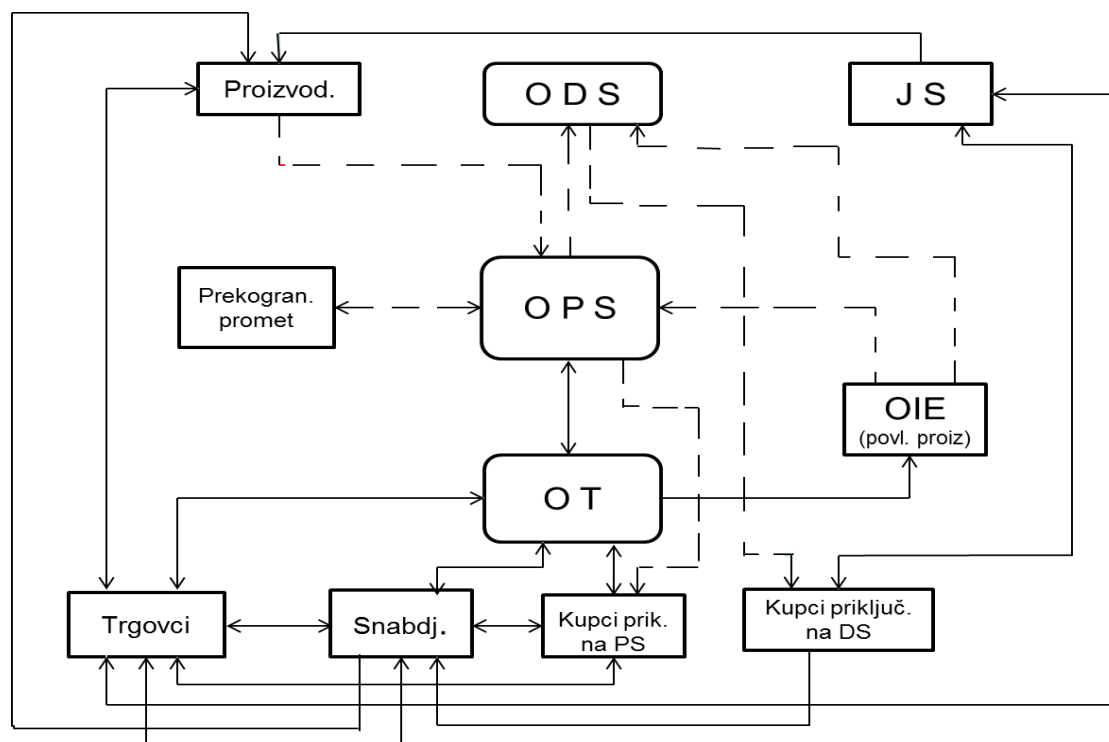
- **Zakon o energetici**, kao bazni akt kojim se uređuju uslovi i način obavljanja energetske djelatnosti radi kvalitetnog i sigurnog snabdijevanja kupaca, a u skladu sa ciljevima razvoja energetske djelatnosti i principima konkurentnosti i jednakog položaja svih subjekata na tržištu, kao i način organizovanja i upravljanja tržištem električne energije i gasa.
- **Zakon o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa**, kojim se uređuju uslovi za pristup prenosnim sistemima za prekograničnu razmjenu električne energije i prirodnog gasa, način obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja gasom i transparentnost tržišta, u cilju povećanja konkurentnosti tržišta i uspostavljanja funkcionalnog i transparentnog veleprodajnog tržišta električne energije i gasa, sa visokim nivoom sigurnosti snabdijevanja.
- **Tržišna pravila**, kojima se uređuje način organizovanja i funkcionisanja tržišta; utvrđuje ih operator tržišta i dostavlja Agenciji na odobravanje
- **Pravila za dodjelu raspoloživih prenosnih kapaciteta** na interkonektivnim vezama Kontrolne oblasti Crna Gora sa susjednim kontrolnim oblastima, kojima se definiše način pružanja usluge prekograničnog prenosa električne energije.
- **Opšti uslovi za snabdijevanje električnom energijom**, kojima su utvrđeni uslovi za obavljanje djelatnosti snabdijevanja električnom energijom (na potpuno tržišnim principima), kao i prava i obaveze snabdjevača i krajnjih kupaca.
- **Pravila o promjeni snabdjevača krajnjih kupaca električne energije**, kojima se uređuju prava i odgovornosti svih subjekata uključenih u proces promjene snabdjevača, kao i jednostavne procedure koje podrazumijevaju što kraće vrijeme sprovođenja postupka, bez troškova krajnjeg kupca.
- **Metodologija za utvrđivanje cijena, rokova i uslova za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja prenosnog sistema električne energije**, kojom se uređuju pružaoci usluga, vrste usluga, alokacija troškova i postupak utvrđivanja cijena za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja. Za obezbjeđivanje ovih usluga odgovoran je operator prenosnog sistema, s ciljem stvaranja uslova koji omogućavaju sigurno, stabilno i uravnoteženo funkcionisanje elektroenergetskog sistema, što je preduslov za redovno, sigurno, pouzdano i kvalitetno snabdijevanje električnom energijom po prihvatljivim cijenama.

Konačno, stupanjem na snagu Zakona o energetici i Zakona o prekograničnoj razmjeni električne energije, u primarnu crnogorsku legislativu je implementiran Treći energetska paket EU, što zajedno sa usklađivanjem podzakonskih akata, čini zaokružen pravno - regulatorni okvir i predstavlja krupan korak ka zaživljavanju tržišta i jačanju tržišne orijentacije u organizovanju i funkcionisanju energetskog sektora.

Na veleprodajnom tržištu električne energije je u 2016. godini učestvovalo 36 aktivnih trgovaca, pri čemu je DOO UNIPROM Nikšić, u svojstvu kupca - samosnabdjevača obezbjeđivao energiju za potrebe Kombinata aluminijuma Podgorica.

Na maloprodajnom tržištu su se u istom periodu, pored postojećih snabdjevača EPCG i DOO Montenegro Bonus, pojavila tri nova licencirana snabdjevača krajnjih kupaca (DOO ENERGIA GAS AND POWER Podgorica, DOO UNIPROM Nikšić i DOO PETROL CRNA GORA MNE Podgorica). Mada se na osnovu podataka navedenih u dostavljenim biznis planovima novih snabdjevača, u početnoj fazi ne očekuje njihovo značajnije učešće u snabdijevanju crnogorskog konzuma, sama njihova pojava na tržištu predstavlja dobar znak i napredak u procesu stvaranja prave konkurencije u snabdijevanju, odnosno zaživljavanju i jačanju maloprodajnog tržišta električne energije.

Na narednoj slici predstavljena je funkcionalna šema tržišta električne energije u Crnoj Gori na kojoj su prikazani tokovi energije i komercijalni tokovi.

Legenda:
 ----> Komercijalni tokovi
 - - -> Tokovi energije

Slika 1: Funkcionalna šema tržišta električne energije u Crnoj Gori

Tokom 2016. godine, svi kupci priključeni na distributivni sistem imali su pravo na snabdijevanje električnom energijom po regulisanim cijenama koje je utvrdila Agencija, dok kupci priključeni na prenosni sistem (KAP, Željezara, Željeznica i TE „Pljevlja“) nijesu imali pravo na to, već su snabdijevani u skladu sa ugovorima zaključenim na tržišnim principima.

Od početka 2017. godine, stvari se mijenjaju na način što snabdjevač koji snabdijeva domaćinstva i male kupce, do zaživljavanja likvidnog tržišta, cijenu električne energije za ove kupce dužan je da formira na način utvrđen Zakonom, dok se za sve ostale kupce cijena električne energije formira slobodno, tj. na tržišnim principima. Shodno tome, Agencija je u decembru 2016. godine donijela odluke o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog i distributivnog sistema za regulatorni period 2017-2019. godina, ali ne i za snabdjevača, što predstavlja pozitivan signal za ulazak novih snabdjevača i razvoj konkurencije na tržištu.

Agencija je u toku 2016. godine aktivno učestvovala u aktivnostima vezanim za realizaciju regionalnih mjera utvrđenih na Samitu o Zapadnom Balkanu, održanom 27. avgusta 2015. godine u Beču, odnosno namjenske mape puta dogovorene 4. jula 2016. godine na Pariskom Samitu. Regionalne mjere se sastoje od uspostavljanja nacionalnih spot tržišta (berzi energije) i njihovog povezivanja, formiranja regionalnog balansnog tržišta i regionalno koordinisane alokacije i obračuna kapaciteta, dok se mapa puta odnosi na povezivanje Zapadnog Balkana sa unutrašnjim tržištem EU.

Koordinaciju svih aktivnosti je vodio Sekretarijat Energetske zajednice, a u cilju implementacije tzv. mekih energetske mjera u Crnoj Gori, formirana je Radna grupa koju su, pored predstavnika Ministarstva ekonomije (koordinator), Crnogorskog elektroprenosnog sistema, Elektroprivrede Crne Gore i Crnogorskog operatora tržišta električne energije, činili i predstavnici Agencije.

Tokom 2016. godine, predstavnici Agencije su učestvovali u radu grupe koja je vršila analize na osnovu kojih su kandidovani projekti, vezani za sekciju Transbalkanskog koridora kroz Crnu Goru (dalekovod Bajina Bašta - Pljevlja i izgradnja 400 kV mreže u Crnoj Gori), za ulazak u listu za PEI projekte. PEI projekti (projekti od zajedničkog interesa u Energetskoj zajednici) predstavljaju projekte koji prelaze granicu jedne ili više zemalja Energetske zajednice i jedne ili više zemalja članica Evropske unije, i da bi se smatrali projektima od interesa i za Energetsku zajednicu, moraju prethodno dobiti status projekata od zajedničkog interesa u Evropskoj uniji.

Realizacijom ovih projekata doći će do značajnog proširenja prekograničnih (interkonektivnih) veza, kao i do ukupnog jačanja prenosnog sistema Crne Gore, čime će biti omogućen nesmetan prenos električne energije bez zagušenja, što je jedna od osnovnih pretpostavki za efikasno funkcionisanje tržišta, kako na nacionalnom, tako i na regionalnom nivou.

3.5. Obnovljivi izvori energije i kogeneracija

Zakonom je propisana obaveza Agencije da u oblasti obnovljivih izvora energije i kogeneracije:

- 1) vrši godišnju analizu i objavljuje podatke o udjelu obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije u ukupnoj proizvodnji i potrošnji električne energije;
- 2) izdaje garancije porijekla proizvođačima električne energije;
- 3) vodi registar izdatih garancija porijekla;
- 4) odobrava i mijenja privremeni status povlašćenog proizvođača;
- 5) odobrava, mijenja i oduzima status povlašćenog proizvođača;
- 6) vodi registar povlašćenih proizvođača;
- 7) izvještava Ministarstvo, operatora tržišta, operatora distributivnog sistema i operatora prenosnog sistema električne energije o izdatim rješenjima o sticanju statusa povlašćenog proizvođača.

Tokom 2016. godine Agencija je izdala rješenja o utvrđivanju statusa povlašćenog proizvođača za dvije male hidroelektrane (mHE), i to:

- mHE "Šekular", vlasništvo DOO "Hydroenergija Montenegro" Berane, instalisane snage 1.665 kW, i
- mHE "Jara", vlasništvo DOO "Kronor" Podgorica, instalisane snage 4.568 kW.

Takođe, tokom 2016. godine Agencija je izdala rješenja o utvrđivanju privremenog statusa povlašćenog proizvođača za 21 elektranu, od čega za 19 malih hidroelektrana (mHE), jednu vjetroelektranu (VE) i jednu solarnu elektranu (SE), i to:

- mHE "Jelovica 1", vlasništvo DOO "Hydroenergija Montenegro" Berane, instalisane snage 3.285 kW,
- mHE "Jelovica 2", vlasništvo DOO "Hydroenergija Montenegro" Berane, instalisane snage 720 kW,
- mHE "Konjska rijeka 2", vlasništvo DOO "Hydroenergija Montenegro" Berane, instalisane snage 950 kW,
- mHE "Kaludra 2", vlasništvo DOO "Hydroenergija Montenegro" Berane, instalisane snage 1.800 kW,
- mHE "Piševska rijeka", vlasništvo DOO "Igma Energy" Andrijevića, instalisane snage 1.020 kW,
- mHE "Bistrica Majstorovina", vlasništvo DOO "Hydro Bistrica" Mojkovac instalisane snage 3.380 kW,
- mHE "Babino polje", vlasništvo DOO "Kronor" Podgorica, instalisane snage 2.123 kW.
- mHE "Ljeviška rijeka – Izvor Morače", vlasništvo DOO "Dekar" Podgorica, instalisane snage 999 kW,
- mHE "Trepča 1", vlasništvo DOO "Dekar Hidro" Podgorica, instalisane snage 8.955 kW,
- mHE "Trepča 2", vlasništvo DOO "Dekar Hidro" Podgorica, instalisane snage 2.160 kW,
- mHE "Crni potok", vlasništvo DOO "Dekar Energy" Podgorica, instalisane snage 405 kW,

- mHE "Crnja", vlasništvo DOO "Dekar Energy" Podgorica, instalisane snage 2.880 kW,
- mHE "Ljubaštica", vlasništvo DOO "Dekar Energy" Podgorica, instalisane snage 1.980 kW,
- mHE "Rijeka Reževića", vlasništvo DOO "MEII" Budva, instalisane snage 810 kW,
- mHE "Mojanska 1", vlasništvo DOO "Small Hydro Power Plant Mojanska" Andrijevića, instalisane snage 1.800 kW,
- mHE "Mojanska 2", vlasništvo DOO "Small Hydro Power Plant Mojanska" Andrijevića, instalisane snage 1.111 kW,
- mHE "Mojanska 3", vlasništvo DOO "Small Hydro Power Plant Mojanska" Andrijevića, instalisane snage 761 kW,
- mHE "Kutska 1", vlasništvo DOO "Small Hydro Power Plant Kutska" Andrijevića, instalisane snage 1.800 kW,
- mHE "Kutska 2", vlasništvo DOO "Small Hydro Power Plant Kutska" Andrijevića, instalisane snage 810 kW,
- SE "DG", vlasništvo DOO "Eco Solar System" Podgorica, instalisane snage 996 kW, i
- VE "Krnovo", vlasništvo DOO "Krnovo Green Energy" Podgorica, instalisane snage 74,1 MW.

Vlasnici hidroelektrana, kojima je Agencija izdala rješenja o utvrđivanju statusa povlašćenog proizvođača, su otvorili korisničke račune u Registru garancija porijekla koji se vodi u Agenciji, nakon čega su se stekli svi potrebni uslovi za izdavanje garancija porijekla. Za proizvodnju ostvarenu u 2016. godini izdato je ukupno 43.651 garancija porijekla, i to po elektranama: mHE "Jezerštica" - 1.481, mHE "Bistrica" – 22.166, mHE "Orah" – 4.666, mHE "Rmuš" – 1.926, mHE "Spaljevići 1" – 2.475, mHE "Vrelo" – 3.117, mHE "Bradavec" – 3.209, mHE "Šekular" – 3.529 i mHE "Jara" – 1.082.

Navedene garancije su, po zahtjevima vlasnika, prenijete na korisnički račun Crnogorskog operatora tržišta električne energije - COTEE, koji ih je prenio na korisničke račune snabdjevača: Elektroprivredu Crne Gore AD Nikšić, Montenegro Bonus DOO Cetinje i kupca samosnabdjevača Uniprom DOO Nikšić.

Postupajući u skladu sa Odlukom Agencije o sadržaju godišnjeg izvještaja o ostvarenju plana proizvodnje električne energije za povlašćenog proizvođača za prethodnu godinu, svi povlašćeni proizvođači (DOO "Hidroenergija Montenegro" Berane, DOO "Synergy" Podgorica, DOO "Igma Energy" Andrijevića i DOO "Kronor" Podgorica) su dostavili godišnje izvještaje o ostvarivanju plana proizvodnje električne energije za 2016. godinu.

Agencija je, u skladu sa zakonskim ovlaštenjima, uradila i objavila na internet stranici Analizu udjela obnovljivih izvora energije i kogeneracije u ukupnoj proizvodnji i potrošnji električne energije za 2016. godinu. Analizom je utvrđeno da je u obnovljivim izvorima proizvedeno 1.807.239 MWh električne energije, što čini 59,78% od ukupne proizvodnje električne energije, odnosno 64,79% ukupne utrošene električne energije u Crnoj Gori. Od ukupno proizvedene električne

energije u obnovljivim izvorima od 1.807.239 MWh u HE Piva i HE Perućica proizvedeno je 1.731.191 MWh odnosno 95,79%.

3.6. Poslovi Agencije vezani za regulisanje sektora gasa

Pored činjenice da u Crnoj Gori još uvijek nije izgrađena infrastruktura za gas, prema obavezama preuzetim potpisivanjem Sporazuma o formiranju Energetske zajednice, Crna Gora je obavezna da u nacionalnom zakonodavstvu obezbijedi pravni okvir za regulaciju gasa. Zakonom su definisane obaveze koje se odnose na regulaciju tržišta gasa, kao i podzakonska akta koja je potrebno donijeti. U posmatranom periodu Agencija je nastojala da obezbijedi konsultantsku pomoć kako bi ispunila obavezu usvajanja podzakonskih akata koja se odnose na regulaciju gasa. Donacija Kraljevine Norveške u vidu finansijskih sredstava za angažovanje tima eksperata za oblast gasa bila je odobrena još 2014. godine, ali zbog dugotrajnih procesa vezanih za tendersku proceduru, donacija je povučena i prva rata isplaćena po ovom osnovu vraćena je Kraljevini Norveške decembra 2016. godine.

Kako su finansijska sredstva od donacije Kraljevine Norveške povučena, Agencija je, radi obezbjeđenja ekspertske pomoći u izradi podzakonskih akata, kroz Projekat IPA 2012 zatražila podršku u cilju ispunjenja zakonske obaveze i usvajanja seta akata koja su propisana Zakonom. Prema ovom projektu, izrada podzakonskih akata za potrebe Agencije biće realizovana do kraja 2017. godine.

U dijelu koji se odnosi na ostale aktivnosti oko gasa u Crnoj Gori, predstavnici Agencije su, u svojstvu članova Nadzornog odbora za izradu Master plana gasifikacije Crne Gore, čija izrada je započeta krajem 2014. godine u organizaciji Ministarstva ekonomije, pratili izradu dokumenata koja se pripremaju od strane inostranih institucija angažovanih za ovaj zadatak. Finalni dokument Master plan gasifikacije sa izradom plana projekata za investiranje, pripreman je tokom 2016. godine kako bi se objavio na javnu raspravu u 2017. godini.

Imajući u vidu zakonsku obavezu regulacije tržišta gasa, Agencija je nastavila da uključuje svoje predstavnike u rad međunarodnih organizacija u cilju sticanja znanja i upoznavanja sa iskustvima funkcionisanja tržišta gasa u zemljama koje ovu oblast regulišu duži niz godina.

3.7. Odlučivanje Agencije po žalbama kupaca električne energije

Zakonom je propisano da Agencija odlučuje po žalbama:

- 1) na akt operatora tržišta o prijemu učesnika na tržište električne energije,
- 2) na akt operatora tržišta o dodjeli statusa nosioca balansne odgovornosti učesniku na tržištu,
- 3) na akt operatora prenosnog ili distributivnog sistema o odbijanju zahtjeva za izdavanje saglasnosti za priključenje objekata na prenosni ili distributivni sistem električne energije,
- 4) na rješenje o izdavanju saglasnosti za priključenje objekata na prenosni ili distributivni sistem električne energije,

- 5) na akt operatora prenosnog ili distributivnog sistema o ispunjenosti uslova iz saglasnosti za priključenje objekata na prenosni ili distributivni sistem električne energije,
- 6) krajnjih kupaca u slučaju obustave ili ograničenja isporuke električne energije u slučaju kada kupac ne izvršava obaveze utvrđene ugovorom, odnosno računom za isporučenu energiju,
- 7) na odluke snabdjevača o opravdanosti prigovora po osnovu neispunjenja minimuma kvaliteta i eventualnoj finansijskoj kompenzaciji koju je snabdjevač dužan da plati kupcu po osnovu neispunjavanja minimuma kvaliteta snabdijevanja, i
- 8) na postupak promjene snabdjevača.

U 2016. godini pretežni dio žalbi se odnosio na rješenja o izdavanju saglasnosti za priključenje objekata na distributivni sistem električne energije, akta operatora distributivnog sistema o odbijanju zahtjeva za izdavanje saglasnosti za priključenja i na obustavu isporuke električne energije u slučaju kada kupac ne izvršava obaveze utvrđene ugovorom, odnosno računom za isporučenu energiju.

Kako je Zakonom određeno da će se ranije započeti postupci okončati po propisima iz prethodnog perioda, u 2016. godini je rješavan i značajan broj žalbi na obračun električne energije u slučajevima neovlašćene potrošnje, koje su pokrenute prije stupanja Zakona na snagu.

U postupku odlučivanja po žalbama u 2016. godini, od ukupno 95 predmeta za koje je Agencija bila nadležna, do 31.12.2016. godine riješeno je 82. Od toga je 57 žalbi bilo osnovano, te su iste usvojene, 16 žalbi je odbijeno kao neosnovano, u 4 slučaja su donijeti zaključci o odbacivanju žalbi iz razloga neurednosti, neblagovremenosti i nepotpunosti, dok je 5 žalbi riješeno od strane prvostepenog organa. Postupak po 13 žalbi je prenijet u 2017. godinu.

Takođe, u toku 2016. godine podniet je veći broj podnesaka za koje Agencija nije nadležna, pa su isti odbačeni donošenjem zaključaka o nenadležnosti ili prosleđivanjem na rješavanje nadležnom organu.

3.8. Postupci pred Upravnim sudom Crne Gore koji se odnose na tužbe donijete u vezi sa odlukama o odobravanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena

Upravnom sudu Crne Gore, u 2016. godini, od strane grupe građana podnijete su tužbe protiv odluka Agencije o utvrđivanju regulatornog prihoda i cijena, i to:

- 1) Odluke o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica, broj 15/2542-0 od 27.11.2015. godine. Presudom U. br. 3/16 od 22.09.2016. godine tužba je odbijena.
- 2) Odluke o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje distributivnog sistema električne energije, broj 15/2575-33 od 27.11.2015. godine. Presudom U. br. 2/16 od 22.09.2016. godine tužba je odbijena.
- 3) Odluke o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić za Javnog snabdjevača, broj 15/2575-34 od 27.11.2015. godine. Presudom U. br. 4/16 od 08.12.2016. godine tužba je odbijena.

3.9. Nadzor nad radom energetske subjekata

U skladu sa ovlaštenjima datim Zakonom i Pravilima o licencama za obavljanje energetske djelatnosti, Agencija je tokom 2016. godine vršila nadzor nad radom energetske subjekata. Sve aktivnosti sprovedene su u skladu sa Planom rada Agencije za 2016. godinu.

a) Elektroenergetski sektor

U elektroenergetskom sektoru kontrolisani su svi licencirani subjekti, i to:

- Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić, kao imalac licenci za djelatnosti: proizvodnje, snabdijevanja i distribucije električne energije,
- Crnogorski elektroprenosni sistem AD Podgorica, kao imalac licence za djelatnost prenosa električne energije,
- Crnogorski elektrodistributivni sistem DOO Podgorica, kao imalac licence za djelatnost distribucije električne energije,
- Montenegro Bonus DOO Cetinje, kao imalac licence za djelatnost snabdijevanja električnom energijom,
- Uniprom DOO Nikšić, kao imalac licence za djelatnost snabdijevanja električnom energijom, i
- Crnogorski operator tržišta električne energije DOO Podgorica, kao imalac licence za djelatnost organizovanja tržišta električne energije.

Kontrole navedenih subjekata vršene su neposredno na licu mjesta i na sastancima održanim u prostorijama Agencije, a predmeti kontrola su bili:

- realizacija planova investicija za 2015. godinu;
- pripreme za otvaranje maloprodajnog tržišta električne energije;
- dnevni programi rada EES (vozni redovi) i obračun energetske odstupanja;
- ugovori i saradnja sa učesnicima na tržištu;
- zaključivanje ugovora sa kupcima ili drugim energetske subjektima, u skladu sa Zakonom, Tržišnim pravilima i licencom;
- parametri kvaliteta snabdijevanja električnom energijom;
- mogućnost operatora distributivnog sistema da uradi metodologiju za obračun neisporučene energije;
- dostignuti stepen pravnog razdvajanja operatora distributivnog sistema;
- realizacija AMM projekta (ugradnja novih multifunkcionalnih brojila);
- izrada profila potrošnje kao uslov za razvoj maloprodajnog tržišta; i
- način vršenja obračuna količinskog odstupanja od vozni redova predaje i prijema električne energije, kao i finansijski obračun i način vršenja kontrole finansijskog poravnanja utvrđenih odstupanja.

Na licu mjesta izvršeno je 9 kontrola licenciranih subjekata po navedenim temama, od čega 6 kontrola kod operatora distributivnog sistema (5 kontrola kod EPCG – FC Distribucija i jedna kontrola kod Crnogorskog elektrodistributivnog sistema DOO Podgorica nakon njegovog konstituisanja kao posebnog pravnog subjekta) i tri kontrole kod Crnogorskog operatora tržišta električne energije DOO Podgorica.

Posredno, kontrola je vršena kroz stalnu analizu periodične i povremene izvještajne dokumentacije, koju su energetske subjekti dužni da dostavljaju Agenciji, a koja se odnosila na:

- izradu studije smanjenja gubitaka;
- realizaciju projekta zamjene brojila;
- kompenzacione programe i planove;
- funkcionisanje sistema za pružanje usluga korisnicima (uključujući registar žalbi i prigovora kupaca, izvještaje o postupanju po žalbama);
- potrošnju energije, uvoz i izvoz električne energije;
- izvršavanje podsticajnih mjera u oblasti obnovljivih izvora energije, uključujući uslove i cijene za priključenje novih proizvođača na prenosne i distributivne sisteme;
- primjenu propisa o prekograničnoj razmjeni energije, kao i rad i poslovanje subjekata koji vrše aukcijsku dodjelu prekograničnih kapaciteta; i
- realizacija planova investicija.

Svaka izvršena kontrola rezultirala je izvještajem o izvršenoj kontroli, koji sadrži ocjenu ispunjenosti uslova poslovanja predviđenih Zakonom i podzakonskim aktima.

b) Sektor nafte i gasa

U sektoru nafte i gasa kontrole su vršene u sjedištima društava i objektima u kojima se obavljaju licencirane djelatnosti. Kontrole su obuhvatale uvid u poslovanje i analizu poslovanja subjekata u odnosu na uslove propisane izdatim licencama.

Izvršeno je 65 kontrola, i to: 23 kontrole u sjedištima društava, 41 na benzinskim stanicama i jedna kontrola na skladišnim instalacijama u Baru.

U sjedištima društava kontrola se odnosila na sljedeće:

- eventualne izmjene u odnosu na podatke dostavljene prilikom podnošenja zahtjeva za izdavanje licence, odnosno od dana vršenja posljednje kontrole od strane predstavnika Agencije,
- provjera poštovanja obaveze poslovanja isključivo sa licenciranim subjektima,
- provjera načina vršenja nabavke naftnih proizvoda i pregled odgovarajuće prateće dokumentacije, kao i dokumentacije vezane za transportna sredstva, i
- upoznavanje sa zatečenim stanjem na maloprodajnim objektima i druga pitanja od značaja za što kvalitetnije pružanje usluga korisnicima.

Na benzinskim stanicama i instalacijama kontrola je obuhvatala uvid u sledeću dokumentaciju:

- izvještaje o periodičnom pregledu instalacija,
- potvrde i uvjerenja o položenom stručnom ispitu za lica koja obavljaju poslove tehničkog rukovođenja, održavanja, eksploatacije i rukovanja energetskim objektima,
- zapisnike o kontroli aparata za točenje tečnih goriva i/ili TNG,

- potvrde o kontroli protivpožarnih aparata,
- otpremnice na osnovu kojih je primljeno gorivo i/ili TNG, sa posebnim osvrtom na poštovanje obaveze poslovanja samo sa licenciranim subjektima,
- sertifikate o kvalitetu goriva i/ili tečnog naftnog gasa, i
- tabele zapremine za rezervoare.

Nakon kontrola, sačinjavani su izvještaji koji sadrže ocjenu ispunjenosti uslova poslovanja predviđenih Zakonom i podzakonskim aktima.

3.10. Institucionalno jačanje Agencije

Poslovi koje Agencija obavlja, njihov obim i vrsta, povezanost i uslovljenost procesa regulacije energetskog sektora sa međunarodno prihvaćenim obavezama, zahtijevaju jaku instituciju, koja će moći, u svim segmentima rada, da odgovori postavljenim obavezama. U tom cilju, za realizaciju poslova i unaprjeđenje funkcionisanja rada Agencije, neophodna je stalna obuka i stručno usavršavanje kako zaposlenih, tako i članova organa Agencije, što Agencija od svog osnivanja i ostvaruje.

Rad na obuci i unapređenju znanja odnosi se na cjelinu regulatornog procesa i posebno djelatnosti koje se kao nove stavljaju u nadležnost Agenciji.

Ukupan broj zaposlenih u Agenciji u 2016. godini je 31, odnosno nakon odlaska u penziju dva zaposlena, broj zaposlenih je 29, i to: tri člana Odbora, izvršni direktor i zamjenik izvršnog direktora, 21 lice je zaposleno na neodređeno vrijeme i troje zaposleno na određeno vrijeme. Agencija se u oktobru 2016. godine, prijavila na Program Vlade Crne Gore za stručno osposobljavanje lica sa visokom stručnom spremom, sa studijskih programa hidrotehnika i mašinstvo, a u cilju stvaranja osnove za kadrovsko jačanje Agencije mladim kadrovima.

Iako planirano, formiranje stručne službe za sektor gasa, kao posebne organizacione jedinice u Agenciji, nije izvršeno u 2016. godini, pa iz tog razloga nijesu upošljeni novi kadrovi sa visokom stručnom spremom, koji bi radili na tim poslovima. Nije u planiranom roku zaživio ni Projekat za izradu podzakonskih akata koji se odnose na regulaciju gasa, zbog čega su i finansijska sredstva donirana od strane Kraljevine Norveške povučena (kako je bliže opisano u tački 3.6. ovog izvještaja). Međutim, aktivnosti Agencije po ovom pitanju su u smislu obučavanja postojećih kadrova nastavljene.

O stručnom usavršavanju svih zaposlenih u Agenciji kroz njihovo učešće na skupovima, radionicama i forumima unutar međunarodnih i drugih organizacija, bliže je opisano u tački 3.11 ovog izvještaja.

3.11. Međunarodne aktivnosti

Podržavajući ciljeve koji su utvrđeni u Trećem energetskom paketu za stvaranje sigurne, konkurentne i održive politike upravljanja regionalnog energetskog tržišta koje ima za cilj da obezbijedi pouzdano snabdijevanje energijom za sve kupce, Agencija u kontinuitetu saraduje sa evropskim regulatorima kako bi se razvio

koherentan regulatorni okvir za prekograničnu trgovinu, konkurenciju i investiciona ulaganja.

Saradnja se odvija kroz učešće u radu međunarodnih institucija čiji je član Agencija, kao i praćenjem bitnih dešavanja u sektoru energetike prisustvom na skupovima na kojima se prezentiraju iskustva regulatora, učesnika na tržištu i, uopšte, razvoja pravnog okvira na evropskom nivou i šire.

Agencija je članica Energetske zajednice i Asocijacije mediteranskih regulatora za električnu energiju i gas (MEDREG), i posmatrač u Savjetu Evropskih energetskih regulatora (CEER) i Asocijaciji akreditacionih tijela (AIB)

Energetska zajednica (Energy Community - EC)

Najveće angažovanje Agencije je svakako u radu Energetske zajednice, kao organizacije koja je osnovana Sporazumom o formiranju Energetske zajednice potpisanim 2005. godine. Osnivanje Energetske zajednice je imalo za cilj da se u jugoistočnoj Evropi u narednih deset godina, na koji rok je bila i osnovana, uspostavi stabilan regulatorni i tržišni okvir, stvori jedinstveni pravni okvir za trgovinu električnom energijom i gasom, unaprijedi sigurnost snabdijevanja obezbjeđenjem stabilne investicione klime i jačanjem veza sa drugim regionima, poboljša stanje životne sredine povećanjem energetske efikasnosti i upotrebom obnovljivih izvora energije u regionu, kao i razvoj konkurentnog tržišta energije. To se postiže postepenim preuzimanjem dijelova *acquis-a* EU, odnosno implementacijom odgovarajućih direktiva i uredbi EU u područjima električne energije, gasa, zaštite životne sredine, konkurencije, obnovljivih izvora električne energije, energetske efikasnosti, nafte, statistike i infrastrukture.

Prvobitno zaključen Sporazum o formiranju Energetske zajednice je, na predlog institucija Evropske unije i Stalne grupe na visokom nivou, produžen do 2026. godine, što je implicirano činjenicom da se Energetska zajednica u dosadašnjem funkcionisanju pokazala kao efikasan okvir za regionalnu saradnju u oblasti energetike i ocjenom da će sa praktičnom realizacijom preuzetih ugovornih obaveza u narednim godinama još više rasti njena uloga i značaj.

Crna Gora se, kao jedna od potpisnica Sporazuma o formiranju Energetske zajednice obavezala da realizuje ciljeve ove zajednice i Agencija vrlo aktivno učestvuje u radu Regulatornog odbora, jedne od institucija Zajednice, pored Ministarskog savjeta i Stalne grupe na visokom nivou. Regulatorni odbor stvara pravni okvir za sve učesnike na tržištu električne energije i gasa, harmonizovan za cijeli region, sa ciljem da se uspostavi konkurentno tržište, postave visoki standardi za zaštitu potrošača, te omoguće investiranja. Regulatornim odborom Energetske zajednice četvrtu godinu zaredom predsjedava član Odbora ove Agencije.

Krećući se ka realizaciji postavljenih ciljeva, Regulatorni odbor je, kroz rad radnih grupa u čijem radu stalno učestvuju i predstavnici Agencije, a osnovanih sa zadatkom da pripremaju dokumenta koja usvaja ovo tijelo, tokom 2016. godine donio set izvještaja koja bliže opisuju pravno uređenje u državama članicama maloprodajnog i veleprodajnog tržišta električne energije i gasa, barijere ulaska novih snabdjevača na posmatrana tržišta, funkcionisanje balansnog tržišta, a dato je i mišljenje na odluku albanskog regulatora o sertifikaciji operatora prenosnog sistema za električnu energiju.

Regulatorni Odbor funkcioniše u stalnoj saradnji sa Agencijom za saradnju energetske regulatore (Agency for the Cooperation of Energy Regulators, ACER) posebno kroz permanentno učešće predstavnika ovog tijela na sastancima Regulatornog odbora i dijeljenje informacija o radu ACER, te sa Savjetom evropskih energetske regulatore, što dodatno doprinosi usklađivanju stavova i razmjeni znanja i iskustva sa regulatorima iz Evropske unije.

Osim navedenog, Energetska zajednica je pružala konsultantsku podršku u izradi i usklađivanju nacrtu zakona o prenosnim sistemima za prekograničnu razmjenu električne energije i prirodnog gasa, sa Trećim paketom energetske propisa, koji je usvojen 28. juna 2016. godine.

Obaveza Sekretarijata Energetske zajednice je da, između ostalog, svake godine Parlamentu zemlje članice prezentira godišnji Izvještaj o implementaciji Sporazuma (dostignuti napredak i otvorena pitanja). Direktor Sekretarijata je Odboru za ekonomiju, finansije i budžet Skupštine Crne Gore, te na sastanku sa predstavnicima Ministarstva ekonomije, kojem je prisustvovao i predstavnik Agencije, predstavio zaključke ovog izvještaja u dijelu koji se odnose na energetske sektor Crne Gore.

Asocijacija mediteranskih regulatora za električnu energiju i gas (Mediterranean Energy Regulators - MEDREG)

Asocijacija mediteranskih energetske regulatore (MEDREG) osnovana je 2007. godine sa ciljem unapređenja jasnog, stabilnog i usklađenog regulatornog okvira u zemljama sjeverne, južne i istočne obale Mediteranskog bazena.

Glavni cilj ove asocijacije je da se promovišu jasni i usklađeni pravni i regulatorni okviri unutar zemalja članica kako bi se omogućilo sigurno investiranje u infrastrukturu i ubrzala integracija tržišta. S ovim ciljem, unutar Asocijacije a kroz rad radnih grupa u kontinuitetu se razmijenjuju iskustva i znanja, vrše se analize nacionalnih zakonodavstava te se kroz izvještaje prezentuju stanja i daju preporuke, a pripremaju se i specijalizovane obuke iz oblasti koje su aktuelne u radu regulatora. Najviše pažnje se, tokom posmatranog perioda, posvetilo analizi stanja u dijelu zaštite ranjivih kupaca kao i načinu procjene investicionih projekata i planova.

Pored aktivnosti u radu navedenih organizacija, Agencija je, u svojstvu posmatrača, bila uključena u rad Savjeta Evropskih energetske regulatore, kroz analizu dokumenata urađenih od strane ovog tijela, kako bi pratila dešavanja na evropskoj regulatornoj sceni i bila spremna da u budućem periodu aktivno učestvuje i saraduje sa regulatorima iz zemalja Evropske unije.

Evropske integracije

Agencija je, preko svojih predstavnika u radnim grupama za pripremu pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravnih tekovina koje se odnose na pregovaračka poglavlja: Poglavlje 8 – Konkurencija, Poglavlje 15 – Energetika, Poglavlje 21 – Trans-evropske mreže i Poglavlje 28 – Zaštita potrošača i zdravlja, pratila aktivnosti iz ove sfere angažovanja Crne Gore.

Od navedenih poglavlja, u posmatranom periodu Agencija je aktivno učestvovala u radu grupe zadužene za oblast energetike koja je imala zadatak da izradi Prilog izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore u periodu 01.10. 2015 – 01.04.2016. godine i 01.04 – 01.10.2016. godine. Osim ovih aktivnosti, u decembru 2016. godine u okviru iste grupe dopunjena je Pregovaračka pozicija u koju su unijeti podzakonski akti izradjeni nakon stupanja na snagu novog Zakona o energetici, i istaknute buduće aktivnosti na ovom polju.

3.12. Ostali poslovi

3.12.1. Izrada godišnjih izvještaja i planova

Shodno zakonskim obavezama, u 2016. godini Agencija je utvrdila i dostavila Skupštini Crne Gore na razmatranje i usvajanje, sledeća dokumenta:

- 1) Predlog Finansijskog izvještaja sa Izvještajem o radu za 2015. godinu;
- 2) Izvještaj o stanju energetskog sektora za 2015. godinu; i
- 3) Predlog Finansijskog plana sa Planom rada za 2017. godinu.

Agencija je izvršila obavezu koja je propisana Zakonom o sprječavanju korupcije ("Službeni list CG, broj 53/14), po kojem organi vlasti treba da izrade i usvoje plan integriteta do 31. marta tekuće godine i dostave Agenciji za sprječavanje korupcije, pa je Plan integriteta, koji je usvojen Odlukom izvršnog direktora Agencije, broj 16/1026-3 od 15.04.2016. godine, dostavila ovom organu.

Takođe, Agencija je izvršila obaveze koje proizilaze iz Zakona o javnim nabavkama i u zakonskim rokovima je dostavila Upravi za javne nabavke Plan javnih nabavki Agencije za 2016. godinu i Izvještaj o sprovedenim postupcima javnih nabavki i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama za 2016. godinu.

3.12.2. Postupanje po zahtjevima subjekata za slobodan pristup informacijama

Kao obveznik primjene Zakonom o slobodnom pristupu informacijama ("Službeni list CG", broj 44/12), Agencija je postupala po podnijetim zahtjevima za pristup informacijama, i donosila rješenja kojima omogućava pristup cjelokupnoj ili dijelu informacije, koju posjeduje, osim u slučajevima zaštite interesa predviđenim navedenim zakonom i neposjedovanja tražene informacije.

U 2016. godini Agenciji je podnijeto 28 zahtjeva za slobodan pristup informacijama, i to uglavnom od strane NVO Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS), kojima je većinom tražen pristup obimnijem broju informacija.

U obradi podnijetih zahtjeva, identifikovanju i prikupljanju dokumentacije kojoj se omogućava pristup i obavljanju drugih pravno - administrativnih poslova, pored lica koje je zaduženo za rješavanje po zahtjevima za pristup informacijama učestvuju i odgovarajuće stručne službe Agencije.

4. REZIME

U skladu sa Zakonom o energetici obaveza Regulatorne agencije za energetiku je da utvrdi i Skupštini Crne Gore podnese na usvajanje predlog finansijskog izvještaja sa izvještajem o radu za prethodnu finansijsku godinu. Navedeni izvještaj treba da omogući Skupštini, kao i ukupnoj crnogorskoj javnosti, uvid u djelatnost i aktivnosti Agencije, kao i uticaj koji je ostvarila u energetsom sektoru u izvještajnom periodu.

Predmetni izvještaj prezentuje finansijsko poslovanje i rad Agencije u 2016. godini, odnosno daje prikaz upotrebe novčanih sredstva obezbijedenih u skladu sa Zakonom od naknada za licence, za pokrivanje odobrenih troškova Agencije, kao i prikaz rada Agencije u odnosu na planirane aktivnosti.

Agencija je u 2016. godini ostvarila prihod odnosno priliv, u iznosu od 1.478.475,32 €, a troškove, odnosno odliv, u iznosu od 1.175.241,77 €. Realizacijom prihoda većih nego što je planirano omogućeno je Agenciji da uspješno okonča finansijsko poslovnu godinu i realizuje planirane aktivnosti.

Plan rada Agencije za 2016. godinu, koji je usvojila Skupština Crne Gore, zasnovan je na pretpostavci da će biti usvojen novi Zakon o energetici, pa su u skladu sa tim planirane aktivnosti Agencije. Zakon je donijet 29.12.2015. godine, a stupio na snagu 28.01.2016. godine, od kada su počele intenzivne aktivnosti u Agenciji na donošenju podzakonskih akata propisanih Zakonom, kako bi se ispoštovali utvrđeni zakonski rokovi.

Donošenje Zakona predstavlja završnu fazu implementacije Evropske legislative u oblasti energetike sa crnogorskim zakonodavstvom. Zakon je dao široka ovlašćenja i proširio djelatnost Agencije na nove oblasti. Među najznačajnijim aktivnostima Agencije u izvještajnom periodu su:

- donošenje 19 normativnih akata u sektoru električne energije,
- utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena i naknada za električnu energiju za regulisane energetske subjekte, za regulatorni period od 01.01.2017. do 31.12.2019. godine, i utvrđivanje jedinične naknade za rad operatora tržišta za 2017. godinu, i
- donošenje odluka o odobravanju investicionih planova za period 2017-2019. godina Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica i Crnogorskom elektrodistributivnom sistemu DOO Podgorica.

Kada je u pitanju tržište električne energije, implementacijom Evropskog zakonodavstva, stečeni su uslovi za snažnije zaživljavanje tržišta i tržišne orijentacije u organizovanju i funkcionisanju energetske sektora. Stepem razvijenosti tržišta u 2016. godini, u odnosu na prethodni period, je na većem nivou, s obzirom na to da je na veleprodajnom tržištu električne energije učestvovalo 36 aktivnih trgovaca, dok su se na maloprodajnom, pored postojeća dva snabdjevača, pojavila tri nova licencirana snabdjevača krajnjih kupaca.

Bitno je istaći značaj potpisivanja Memoranduma o razumijevanju koji propisuje opšte principe saradnje i konkretne mjere za razvoj regionalnog tržišta električne energije, što utiče na uspostavljanje saradnje između šest zemalja Zapadnog Balkana (WB6), u vezi sa prekograničnim balansiranjem.

Za obavljanje djelatnosti u sektoru nafte i gasa, tokom 2016. godine, Agencija je izdala 39 novih licenci, izvršene su izmjene 21, a oduzeto je 17 licenci. U ovom sektoru izvršeno je 65 kontrola u sjedištima društava i objektima u kojima se obavljaju licencirane djelatnosti, na osnovu kojih je ocijenjeno da ovi subjekti posluju u skladu sa Zakonom i izdatim licencama.

Licencirani subjekti u elektroenergetskom sektoru kod kojih je vršen nadzor nad radom su: Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić, Crnogorski elektroenergetski sistem AD Podgorica, Crnogorski elektrodistributivni sistem DOO Podgorica, Montenegro Bonus DOO Cetinje, Uniprom DOO Nikšić i Crnogorski operator tržišta električne energije DOO Podgorica.

Nadzor je vršen neposredno, na licu mjesta, i posredno, na sastancima održanim u prostorijama Agencije i kontinuiranom analizom izvještajne dokumentacije dostavljene od strane ovih subjekata. Kod pojedinih subjekata kontrola je vršena u više navrata. O svim izvršenim kontrolama sačinjeni su izvještaji i preduzimane odgovarajuće mjere ukoliko su uočene nepravilnosti.

Izvještajem je obuhvaćen i pregled međunarodnih aktivnosti predstavnika Agencije, po pitanju saradnje, unapređenja znanja i praćenja bitnih dešavanja u sektoru energetike, što je od posebnog značaja za oblasti tržišta električne energije, gasa i obnovljivih izvora energije.

Broj: 17/1227-2

U Podgorici, 27.april 2017. godine

Predsjednik Odbora Agencije

Branislav Prelević, s.r.